

Pojednání svatého Ambrože

biskupa milánského

O VDOVÁCH

(De viduis)

KAPITOLA I.

Poté co psal o pannách, zdá se potřebné říci něco o vdovách, neboť Apoštol tyto dvě skupiny spojuje a ona druhá skupina je poučením pro první a pro ty, kdo žijí v manželství, Eliáš byl poslán k vdově, velká známka cti; vdovy nejsou poctěny jako ta ze Sarepty, když nenapodobují její ctnosti, jmenovitě pohostinnost. Je kárána hrabivost lidí, kteří svou chamtivostí pozbyli práva na Boží zaslíbení.

1. Poté, co jsem ve třech knihách pojednal o ctnostnosti panen, hodí se nyní, moji bratři, aby následovalo pojednání o vdovách, neboť bych nechtěl opominout jejich ctnostnost ani je oddělit od doporučení daných pannám, neboť apoštol je přiřazuje k pannám, jak je psáno: "Žena nevdaná a panna stará se o věci Páně, aby byla svatá na těle i na duchu." Neboť v jistém smyslu hlásání panenství je posilováno příkladem vdov. Ty, které zachovaly své manželské lože čisté, jsou pro panny svědectvím, že čistota má být zachovávána pro Boha. A není známkou menší ctnosti odřeknout se manželství, které bylo šťastné než zůstat lhostejnou k manželským slastem. Jsou silné v každém ohledu, v tom, že nelitují manželství, ve víře, ve které zůstávají a nezamotávají se do manželských slastí, pokud nejsou slabé a neschopné se ovládat.

2. Ale v této jednotlivé ctnosti je obsažen také poklad svobody. Neboť "Žena je vázána, dokud žije její manžel, ..." Je tedy jasné, že Apoštol vyjadřuje rozdíl, když říká, že člověk je poután, a konstatuje, že jiný je šťastnější, a že to netvrdí podle svého vlastního úsudku, ale z vnuknutí Ducha Božího, tedy že na toto rozhodnutí se má pohlížet ne jako na lidské, ale jako na božské.

3. A co učení, že v čas, kdy celé lidské pokolení bylo postiženo skrze ženu, byl Eliáš poslán k vdově? Viz, jak pro každého je určena speciální milost. Anděl je poslán k panně, prorok je poslán k vdově. Všimni si, otče, že v prvním případě je to Gabriel, ve druhém Eliáš. Nejznamenitější z andělů a proroků byli vybráni a posláni. Ale nemůžeme chválit pouhé vdovství, aniž k němu dodáme vdovské ctnosti. Neboť bylo mnoho vdov, ale jedné je dána přednost přede všemi, a to znamená, než že ty ostatní jsou volány od svých zaměstnání povzbuzovány příkladem ctnosti.

4. Co bylo jako první řečeno, mělo upoutat pozornost, ačkoliv je to tak jasné, že vdovy musí být přitaženy vzorem ctnosti; každá se totiž zdá vynikající, ne svou profesí, ale pro její vlastnosti a pohostinnost, které nesou znamení Boha, jenž, jak sám zjevil v evangeliu, odmění na věčnosti každou podanou sklenku vody, a jenž nahradil trochu mouky a oleje neustálou hojností. Neboť jestliže i

pohané říkají, že přátelé by měli mít všechno společné, o co více by to mělo platit u příbuzných! Neboť jsme příbuzní, kdo patříme k jednomu tělu.

5. Nejsme ale vázáni žádnou hranicí pohostinnosti. Neboť proč se domníváte, že to, co je z tohoto světa, je soukromé, když tento svět je všem společný? Nebo proč považujete plody země za privátní, když sama země je vlastnictvím všech? Pán říká: "Podívejte se na nebeské ptactvo – neseje, nežne." Bůh, vládce svého světa, ví, jak splnit svůj slib těm, kdo nic nevlastní jako soukromé a nic nežádají. A ptáci, kteří neshromažďují, přece jedí, neboť jejich nebeský Otec je sytí. Ale obraťme se od obecných řečí k našim vlastním výhodám. Bůh říká: "Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm. Veškeré zemské zvěři i všemu nebeskému ptactvu a všemu, co se plazí po zemi, v čem je živá duše, dal jsem za pokrm veškerou zelenou bylinu." Shromažďováním dochází k žádosti, shromažďováním se vyprazdňujeme. Proto nemůže doufat v zaslíbení, kdo nedodrží, co bylo řečeno. Je tedy pro nás dobré zaměřit se na příkázání pohostinnosti, abychom byli připraveni rozdávat cizím, neboť i my jsme cizinci v tomto světě.

6. Jak svatá byla ta vdova, která, zesláblá krajním hladem, chovala úctu k Bohu a svou potravu neměla jen pro sebe, ale dělila se o ni se svým synem, protože nechtěla přežít svého milovaného potomka. Velká je přirozená náklonnost, ale zbožná náklonnost přináší zpět mnohem víc. Neboť nikdo jiný nemohl vzkřísit jejího syna, a proto byl k jejímu synu a její záchraně poslán Boží prorok. Protože ona tak věřila, že mu dala ne jen trochu jídla, ale vše, co měla, takže jí nic nezůstalo. Tak pohostinná byla, že dala všechno, tak plná víry, že hned uvěřila.

KAPITOLA II.

Jsou uvedena nařízení Apoštola ohledně vdov, to jest výchova dětí, starost o rodiče, touha líbit se Bohu, bezúhonnost, vyznačovat se zralostí názorů, být ženou jednoho muže. Sv. Ambrož však poznamenává, že druhé manželství nebylo sv. Pavlem odmítáno, a dodává, že vdovy mají mít dobrou pověst u všech. Důvod, proč mladší vdovy nemají být přijímány a proč je pro ně lepší vdát se než se trápit. Sv. Ambrož poté mluví o důstojnosti vdov a ukazuje ji na skutečnosti, že bezpráví vůči nim vyvolává Boží hněv.

7. Tedy vdova se nevyznačuje jen tělesnou zdrženlivostí, ale odlišuje se ctností, kterou ne já nařizuji, ale Apoštol. Nejsem jediný, kdo vdovy chválí,

Učitel národů to činil první, když řekl: " Ctěte vdovy, protože jsou vdovy. Má-li však některá vdova děti nebo vnuky, ti ať se učí mít péči především o své příbuzné a odplácet svým rodičům." Z čehož vidíme, že u vdov má existovat každý z těchto projevů lásky – láska k dětem a plnění povinností k jejím rodičům. Když tedy plní svou povinnost k rodičům, učí své děti, a je odměněna, když splnila svou povinnost, a co udělal pro druhé, je jí samé ku prospěchu.

8. Proto, když se ty, vdovo, staráš o věci Páně, máš konat to, co ses naučila, že Boha těší. A o něco dříve Apoštol vyzývá vdovy, aby zachovaly zdrženlivost, a staraly se o věci Páně. Ale všude, kde vyzkoušená vdova je vybrána, je nabádána, aby se nejen starala o věci Páně, ale také v něho doufala: "Vdova, která je opravdu osamělá, doufá v Boha a oddává se vytrvale prosbám a modlitbám ve dne i v noci." A ne bez důvodu ukazuje, že takové jsou bezúhonné, a dokonce i biskupové jim prokazují velkou úctu pro jejich ctnostnou činnost.

9. Jaká by měla být ta, která je vybrána podle slov samotného učitele: "Ne mladší než šedesát let, jen jednou vdaná". Ne pouze vysoký věk dělá vdovu, ale klady vdov jsou povinností vysokého věku. Protože zajisté je ušlechtilejší ta, která tlumí žár mládí a impulsivní vášeň mladého věku a netouží ani po něžnostech manžela, ani po hojném potěšení z dětí než ta, která majíc nyní sešlé tělo, schladlé věkem, zralá léty, se už nezapálí rozkoší ani nadějí na potomstvo.

10. Ale právem není vyloučena ze zbožnosti vdovství ani ta, která po uzavření druhého manželství, které Apoštolův předpis jistě nehaní jako něco, čím se pozbývá ovoce čistoty, ztratila opět svého manžela. Dosáhne zásluhy čistoty, i když později, avšak ta, která uzavřela druhé manželství, bude více vyzkoušena, vždyť touha po čistotě je u ní zřejmá, zatímco jiné se nevdávají kvůli vysokému věku či studu.

11. Tělesná čistota rovněž není jediným silným úmyslem vdovy, ale větší a hojnější cvičení ve ctnosti. "Známa dobrými skutky, jestliže vychovala děti, prokazovala věřícím pohostinnost a umývala jim nohy, pomáhala nešťastným a osvědčila se v každém dobrém díle." Vidíte, jak mnohá cvičení ve ctnosti jsou zde zahrnuta. Především se ukládá povinnost zbožnosti, za druhé pohostinnost a pokorná služba, za třetí služba milosrdenství a velkodušná pomoc, a nakonec každé dobré dílo.

12. Ty mladší nejsou schopny splnit požadavek tak vysokého stupně ctnosti. Neboť mládí je nakloněno k pádu, protože žár různých tužeb je zapalován vřelostí vášnivého mládí, a je úkolem dobrého učitele odvrátit možnost hříchu. Neboť prvním úkolem ve cvičení duše je odvrátit se od hříchu, druhým zasadit ctnosti. Protože Apoštol znal Annu, osmdesátiletou vdovu, která se od mládí starala o věci Páně, nemyslím, že měl na mysli, že mladší mají být vyloučeny ze zbožnosti vdovství, zvláště, když řekl: Je lepší žít v manželství než se trápit." Protože zajisté doporučuje manželství jako pomoc, aby ta, která by jinak

zahynule, mohla být spasena; nepředpisuje, že ta, která se může ovládnout, si nemá zvolit čistotu, neboť jedna věc je pomoci padajícímu a druhá přesvědčit ke ctnosti.

13. A jak mohu pronášet lidské soudy, když v soudu Páně přestupkem Židů proti Pánu není nic jiného, než zanedbání povinné péče o vdovy a nedodržování práv přistěhovalců? To je hlášáno ústy proroků jako čin, kvůli kterému byl na Židy uvalen trest odmítnutí. To je zmíněno jako jediný případ, který zmírní Boží hněv vyvolaný jejich hříchem, jestliže budou ctít vdovy a dodržovat práva přistěhovalců, jak čteme: "Dopomozte k právu sirotkovi, ujímejte se pře vdovy. Pojďme, projednejme to spolu, praví Hospodin" A jinde: "Pán podporuje sirotka a vdovu." A opět: "Hojně požehnám vdově."

V čemž je také naznačen obraz Církve. Vidíte tedy, svaté vdovy, že úřad, který byl dán přispěním božské milosti, nesmí být degradován nečistou touhou.

KAPITOLA III.

Sv. Ambrož se vrací k příběhu vdovy ze Sarepty a ukazuje, že ona představuje církev, a proto je příkladem pro panny, manželky a vdovy. Poté zmiňuje proroka jako obraz Krista, protože předpověděl tajemství a děš. Poté se zmiňuje o příkladu dvojího znamení Gedeonovi a říká, že ne každý může konat zázraky a že v tomto příběhu je skryto Kristovo vtělení a odmítnutí Židů.

14. Vraťme se k tomu, co bylo řečeno výše. Co to znamená, že ač bylo v kraji mnoho žen, přece to byla vdova, které nechyběla Boží péče a ke které byl poslán prorok, aby jí byl oporou? Když mě v tomto příběhu Pán upozorňuje, že mluví pravdu, zdá se, že můj sluch směřuje k tomu, aby byl pozorný k tajemství. Neboť co může být pravdivějšího než tajemství Krista a církve? Ne bez důvodu je jedné vdově dána přednost přede všemi. Kdo je ta, ke které byl poslán tak velký prorok, který byl vzat do nebe, a to v době, kdy se nebe na tři roky a šest měsíců zavřelo a po celé zemi byl velký hlad? Hlad byl všude, a přece tato vdova neměla nedostatek. Co jsou tyto tři roky? Nejsou to snad ty roky, kdy Pán přišel na zemi a nenašel ovoce na fíkovníku, jak je psáno: "Hle, už po tři léta přicházím pro ovoce z tohoto fíkovníku a nic nenalézám"?

15. To je jistě ta vdova, které bylo řečeno: "Plesej, neplodná, která jsi nerodila, zvučně plesej a výskej, která ses v bolestech nesvůjela, protože synů osamělé bude více než synů provdané, praví Hospodin." A blaze té vdově, které bylo řečeno: "Zapomeň na hanbu, kdy jsi byla neprovdána, nevzpomeň na

potupu svého vdovství, neboť já jsem Hospodin, který tě učinil". A snad je tedy ona tou vdovou, která ztratila svého Manžela, jehož Tělo trpělo, ale která v den soudu opět přijme Syna člověka, jehož zdánlivě ztratila. "Na maličký okamžik jsem tě opustil" říká, aby v opuštění slavněji vytrvala ve víře.

16. Všichni tedy mají příklad k následování: panny, vdané ženy i vdovy. A snad proto je církev pannou, vdanou i vdovou, že tyto jsou jedním tělem v Kristu. Ona je tedy tou vdovou, ke které byl poslán prorok, když ještě země očekávala nebeské Slovo, neboť to byla vdova neplodná, a řekl jí, že počne ve svůj čas.

17. Nezdá se nám být bezvýznamnou osobou ten, na jehož slovo byla vyprahlá země zavlažena deštěm z nebes a otevřelo se nebe, které bylo zavřeno zajisté ne lidskou silou. Neboť kdo jiný může otevřít nebesa než Kristus, který dává denně potravu hříšníkům a vzrůst církvi? Neboť není v moci člověka říci: "Mouka ve džbánu neubude a olej v láhvi nedojde až do dne, kdy dá Hospodin zemi déšť." Ačkoliv bylo úkolem proroka takto mluvit, pravdu jeho slovům dává Pán. A proto je nejprve řečeno: "Tak praví Hospodin." Neboť na Pánu je zaručit trvání nebeských svátostí a dát příslib, že milost duchovní radosti neochabne, dát to, co potřebujeme k životu, zasít víru, darovat ctnosti.

18. A co znamenají slova: "až do dne, kdy dá Hospodin zemi déšť" jiného, než že On "sestoupí jako déšť na ovčí rouno, jako kapky vody na zemi". V tomto úryvku je skryto tajemství starého příběhu Gedeona, bojovníka v mystickém střetu, který obdržel slib budoucího vítězství a rozeznal ve vizi své mysli duchovní svátost, že déšť byl rosou Božího Slova, které přišlo poprvé dolů na rouno, když okolní země byla rozpukaná stálým suchem, a podruhé jako znamení zavlažilo zemi, zatímco rouno zůstalo suché.

19. Neboť prorok viděl znamení budoucího růstu církve. Vždyť poprvé v Knize Soudců svlažovala rosa božské řeči ("v Izraeli znám je Bůh"), zatímco zbytek země byl bez rosy víry. Ale když se Josefovo stádo začalo odvracet od Hospodina a odvážilo se rozličnými nesmírnými hříchy upadnout do viny před Bohem, když se vláha z nebeských cisteren vylila na celou zemi, začali Izraelité usychat a okorávat ve své nevěře a zástupy proroků a uzdravující vláha apoštolů zavlažily svatou Církev shromážděnou ze všech končin světa. To je ten déšť, kondenzovaný z vlhkosti země, z lůna hor, a rozptýlený na celý svět ve spásitelné lázni nebeských Pisem.

20. Na tomto příkladě je tedy ukázáno, že ne všichni si zaslouží zázrak, ale jen ti, kterým pomáhá snaha o zbožnost, a že ti ztratili ovoce božského konání, kdo postrádají úctu k nebesům. Je také ukázáno v tajemství, že Syn Boží, aby ustavil církev, vzal na sebe tajemství lidského těla, zapudil židovský národ, kterému byly odňati soudci a proroci a zázraky božského dobrodiní, protože nechtěli uvěřit v Syna Božího.

KAPITOLA IV.

Na příkladu sv. Anny ukazuje sv. Ambrož, jaký má být život vdov, a ukazuje, že Anna byla v každém věku vzorem čistoty. Z toho vyvozuje, že jsou tři stupně jedné ctnosti, které jsou všechny zahrnuty v církvi, a dává několik příkladů v Marii, Anně a Zuzaně. Ale dodává, že nejvyšší je panenství, a že vdova musí pečlivě dbát na svou dobrou pověst.

21. Písmo nás učí, jak veliká milost je dána skrze jednotu a jak velký je dar božského požehnání vdovám. A protože je jim dána taková čest od Boha, měli bychom si všimnout, jakému druhu života tato čest patří; protože Anna ukazuje, jaké mají vdovy být, ty, které zůstaly opuštěny brzkou smrtí svého manžela, ale získaly plnost chvály tím, že neochabují v náboženských povinnostech ani v zachovávání čistoty. Vdova, stará, jak je řečeno, 84 let, která nevycházela z chrámu, vdova, která sloužila Bohu dnem i nocí modlitbami a posty.

22. Vidíš tedy, co je řečeno o tom, jaká má být vdova – žena jednoho muže, vyzkoušená též věkem, aktivní ve zbožnosti, sešlá tělesně, jejímž místem odpočinku je chrám, rozhovorem modlitba, životem půst, která ve dne v noci nezištně slouží, ačkoliv zestárá tělem, nezestárá ve zbožnosti. To je vdova vychovaná od mládí, která je ve svém věku chválena, která zachovala své vdovství ne díky osudu nebo slabosti těla, ale pro velkodušnost ctností. Neboť když je řečeno, že od svého panenství žila sedm let se svým mužem, je tím zdůrazněno, že věci, které jsou jí oporou ve stáří, začaly jejím směřováním v mládí.

23. A tak jsme poučováni, že ctnost čistoty je trojí – manželská, vdovská a panenská, neboť nemluvíme o jedné vylučující ostatní. Učení církve je v tomto bohaté, zná ty, kterým může dát přednost před druhými, ale nikoho, koho by odvrhovalo, takový nikdy nebude! Mluvili jsme o tom, že panenství neodvrhuje vdovství, ctili jsme vdovy jako ty, které mají svou vlastní čest manželskou. Nehlásám v tom své vlastní předpisy, ale božské učení.

24. Vzpomeňme, jak se mluví o Marii, Anně a Zuzaně. Ale protože je nemáme jen oslavovat, ale také následovat jejich životní způsoby, vzpomeňme, kde se o Zuzaně, Anně a Marii mluví a pozorujme, co se v souvislosti s každou z nich zvláště doporučuje a kde je každá zmíněna – žena v zahradě, vdova v chrámě a panna v soukromé komůrce.

25. Ale v tom prvně jmenovaném je ovoce pozdější, v panenství dřívější; stáří je prověřuje, panenství je chválou mládí a nepotřebuje pomoc let, neboť je ovocem každého věku. Začíná v nízkém věku, je ozdobou mládí, dodává důstojnost létům, a v každém věku nosí šedé vlasy spravedlivosti, zralou vážnost,

závoj skromnosti, který chrání oddanost a vzbuzuje zbožnost. Vidíme, co se dalo, když Maria putovala každý rok s Josefem do Jeruzaléma na svátek paschy. Všude ve společnosti svaté Panny nacházíme upřímnou oddanost a horlivého účastníka čistoty. Matka Boží není vychvalována proto, že by nepotřebovala zásluhy, ale proto, že čím více si byla vědoma zásluh, tím dokonaleji plnila své sliby, svou službu, tím lépe se zhostila svého úkolu a zbožněji plnila své povinnosti a naplnila mystický čas.

26. Jak mnohem to má být vidět na tobě, která usiluješ o čistotu, abys nezanechala nikde nepříznivý dojem, ale aby tvá skromnost a tvé chování byly jasné. Neboť panna, ačkoliv i u ní je důležitější charakter než tělo, odstraní pomluvy neporušeností svého těla; vdova, která ztratila schopnost dokázat své panenství, podrobí se zkoumání své čistoty ne potvrzením důvěryhodné ženy, ale způsobem svého života. Písmo nám tedy ukazuje, jak pozorná a zbožná by vdova měla být.

KAPITOLA V.

Je doporučována vstřícnost k chudým na příkladu vdovy z evangelia, jejíž dva halěře byly prohlášeny za větší dar než velké dary bohatých. Dva halěře jsou mysticky chápány jako obrazy dvou Smluv (Staré a Nové). Co je tím pokladem, který máme dát – podle příkladu tří mudrců tři dary, nebo podle vdovy dva. Sv. Ambrož uzavírá kapitolu výzvou vdovám, aby byly horlivé v konání dobra.

27. Ve stejné knize, ale na jiném místě, jsme poučováni, jak je vhodné být milosrdný a vstřícný k chudým a že tento postoj nezáleží na naší vlastní chudobě, neboť vstřícnost závisí ne na majetku, ale na schopnosti dávat. Neboť hlasem Pána byla oné vdově dána přednost přede všemi, když bylo řečeno: "Tato vdova dala více než všichni ostatní." Na tomto příkladě Pán učí všechny, že nikdo se nemá nechat zastavit od dávání studem ze své chudoby a že bohatí si nemají o sobě mnoho myslet, když se zdá, že dali více, než chudí. Neboť drobný peníz z chudého měšce platí víc než poklad z hojnosti, protože nezáleží na výši darovaného, ale na výši toho, co zbylo.

28. Proč ty, bohatá žena, vychloubáš se srovnáváním s chudou, a když ty jsi ověšena zlatem a od hlavy až k patě oděna drahým šatem, proč toužíš být ctěna jako by ona byla horší a nepatrná ve srovnání s tvým bohatstvím, jakoby si nuznou překonala svými dary? Řeky také přetékaají, když mají příliš mnoho vody, ale čerpat z potoka je příjemnější. Nové víno pění, když kvasí a manžel nepovažuje za ztrátu to, co přeteče. Když se mlátí pšenice, zrnka obilí padají

z mlatu, ale i když pšenice spadne, sud jídla se nepromrhá a džbán plný oleje dává sílu. Ale doušek vyprázdní sud bohatých, zatímco malý džbánek oleje patřící vdově dá hojnost. S tím tedy musíš počítat, když dáváš ze zbožnosti, a ne s opovržením odkládáš. Neboť konečně nikdo nedal víc než ta, která nakrmila proroka potravou určenou svému dítěti. A od té doby nikdo nedal více, nikdo nemá větší zásluhy. To má morální aplikaci.

29. A vezmeme-li v úvahu mystický smysl, nesmíme opovrhovat tou ženou, která vhodila dva halěře do pokladnice. Očividně ta žena byla vznešená, když v božské úsudku byla shledána hodnou, aby se jí dala přednost přede všemi. Možná je to ta, která díky své víře dala dvě smlouvy k pomoci lidem, a nikdo nemůže udělat víc. Stejně tak nikdo nemůže vyrovnat její dar, když spojí víru s milosrdenstvím. Neváhej tedy, ať jsi kdokoli, kdo žiješ své vdovství, hodit do pokladnice dva halěře, plná víry a milosti.

30. Šťastná je ta, která, nehledíc na své bohatství, přináší dokonalý obraz Krále. Vaším pokladem je moudrost, vaším pokladem je čistota a spravedlnost, vaším pokladem je dobré chápání, tak jako bylo pokladem Mudrců, když se klaněli Pánu a obětovali mu zlato, kadidlo a myrhu; zlato na znamení krále, kadidlo k uctění Boha a myrhou uznávali vzkříšení těla. Také ty máš tyto poklady, když se na sebe podíváš: "Neboť tento poklad máme v nádobě hliněné." Máš zlato, které můžeš dát, neboť Bůh nepožaduje drahocenný dar blyštícího se kovu, ale to zlato, které nebude stráveno ohněm v den soudu. Ani nežádá drahé dary, ale krásnou vůni víry, kterou vysílá oltář tvého srdce a vdechuje rozpoležení zbožné mysli.

31. Z tohoto pokladu tedy jsou nejen tři dary Mudrců, ale také dva halěře vdoviny, ze kterých září dokonalý obraz Kristův, lesk jeho slávy a obraz jeho podstaty. Drahé jsou také ty těžce získané výdobytky čistoty, které vdova dává z výtěžku své práce a denní námahy, pracujíc dnem i nocí ve svém úkolu a pilnou prací své užitečné čistoty shromažďujíc poklad; tak může zachovat lože svého zemřelého manžela neporušené, je schopna podporovat své drahé děti a sloužit chudým. Má jí být dána přednost před bohatými, ona je to, která se nemusí bát soudu Kristova.

32. Snažte se, mé dcery, být jako ona: "Je dobré být horlivý v konání dobra"; "Usilujte o lepší dary". Pán se na vás stále dívá, Ježíš na vás pohlíží, když jde do pokladnice a vy zamýšlíte výdobytky vaší dobré práce dát chudým. Co to tedy znamená že máte dát dva halěře a dát výdobytek Pánovu Tělu? Nechoďte s prázdnou před zrak Pána našeho Boha, nebuďte prázdné od milosrdenství, víry, čistoty, neboť Pán Ježíš se chce pohlédnout ne na ty prázdné, ale na ty bohaté ve ctnosti, a ty chce pochválit. Ať tě služebná vidí pracovat, ať tě vidí sloužit druhým. Neboť v tom je odplata, kterou dlužíš Bohu, že svou odplatou Bohu učiníš pokrok druhých. Není milejší odplaty Bohu než dary ze zbožnosti.

KAPITOLA VI.

Naomi je prototypem vdovy, která od své snachy dostává zpět ovoce svých dobrých snah a říká se, že dobré vdově nebude nikdy chybět nezbytné. A jestliže se její život zdá smutný, je šťastná pro Boží zaslíbení jí daná. Sv. Ambrož se zmiňuje o dobru slz.

33. Zdá se vám, že pro vdovu Naomi je malým ziskem ta, která podporuje její vdovství sbíráním klasů z cizí úrody, snacha, která ji podporuje ve vysokém věku? Je to velký zisk pro podporu a výhodu vdov, že tak vychovaly své snachy, že v nich mají oporu ve stáří. Neboť kvůli té, která dobře učila a vedla svou snachu Ruth, nikdy nebude strádat ta, která dá přednost vdovskému životu své tehyně před svým otcovským domem; a jestliže její vlastní manžel je také mrtev, neopustí ji, bude ji podporovat v jejích potřebách, těšit v trápeních, a neopustí ji, ani je-li poslána pryč, neboť dobré učení nikdy nepozná nedostatek.

Proto Naomi, když byla zbavená manžela a dvou synů a pozbyla již své plodnosti, neztratila přesto odměnu za svou obětavou péči, neboť našla útěchu v trápení a podporu v chudobě.

34. Vidíte, tedy, svaté ženy, jak plodná je vdova v potomstvu ctností a jaký je výsledek jejich zásluh nemající konce. Dobrá vdova tedy nezná žádosti, a je-li sešlá věkem, v krajní chudobě, stále platí, že dostává odměnu za výchovu, kterou poskytla. Ačkoliv ztratila ty nejbližší, nachází přece ne tak blízké příbuzné, kteří mají v lásce svou matku, ctí své rodiče a skrze malé dárky pro její podporu touží získat ovoce své laskavosti, protože dary vdově jsou bohatě vynahrazeny. Vdova prosí o potravu a zpět dává poklady.

35. Zdá se ale, že její dny jsou smutné a že tráví čas v slzách. A je skrze to blaženější, protože skrze malý pláč získá věčnou radost a za cenu několika okamžiků je vydobyta věčnost. Takovým je řečeno: "Blaze vám, kdo nyní pláčete, neboť se budete smát." Kdo by tedy dával přednost klamným zjevům současných radostí před potěšením budoucího osvobození od úzkostí?"

Je pro nás nevýznamnou autoritou ten, kdo je vyvoleným předkem Páně podle těla, kdo jedl popel jako chleba a svůj nápoj mísil se slzami, a svými slzami v noci dosáhl pro sebe radosti vykoupení rána? Odkud by získal velkou radost než z velkého nářku; cenou jeho slz bylo, že dosáhl pro sebe milosti budoucí slávy.

36. Vdova tedy má tato vynikající doporučení, a zatímco pláče pro svého manžela, roní slzy také za svět, a tak máme spasitelné slzy, které – vylity za mrtvé – jsou k prospěchu živých. Pláč očí souvisí se smutkem myslí, vzbuzuje lítost, zmenšuje síly, zjevuje zámutek, a chrání cudnost, a ona už se necítí tak

nešťastná a nalézá útěchu v slzách, které jsou daní lásky a důkazem zbožné vzpomínky.

KAPITOLA VII.

Na příkladu Judity je ukázáno, že vdovám nechybí odvaha; je vyzdvížena její příprava na setkání s Holofernem a také její čistota a moudrost, střízlivost a umírněnost. Nakonec sv. Ambrož, když, co ukázal, že byla stejně odvážná jako rozumná, vyzdvihuje její skromnost poté, co dosáhla úspěchu.

37. Avšak odvaha také obvykle dobrým vdovám nechybí. Neboť je to pravá odvaha, která přesahuje obvyklou přirozenost a slabost pohlaví zbožností myslí, tak, jak tomu bylo u vdovy jménem Judita, která sama byla schopna vstát z ponížení a ochránit před nepřáteli muže zlomené obležením, sražené strachem a trápené hladem. Neboť ona, jak čteme, poté, co Holofernes, hrozný po svém vítězství v mnoha bitvách, táhl s nespočetným vojskem k hradbám, když se vojáci báli obklíčení, vyšla za hradby, znamenitější nad vojsko, které opustila a odvážnější než armáda, kterou rozprášila.

38. Abychom se však poučili o vlastnostech zralého vdovství, projděme Písmo. Od chvíle, kdy její manžel zemřel, odložila roucho radosti a oblékla roucho smuteční. Každý den se postila kromě Sabatu a Dnů Páně a svátků, ne proto, že by toužila po osvěžení těla, ale ze zbožnosti. Neboť o tom je psáno: "Ať jíte nebo pijete, všechno dělejte ve jménu Pána Ježíše", takže i osvěžení těla má respektovat zbožnost. Svatá Judita tedy, posílena kajícností a dny postu, nehledala radosti světa bez ohledu na nebezpečí, ale byla silná ve svém opovržení smrtí. Aby provedla svou válečnou lest, oblékla šat radosti, který nosila za života svého manžela pro jeho potěšení, aby osvobodila svou vlast. Ale ona viděla jiného muže, kterého chtěla potěšit, Toho, o kterém je řečeno: "Po mně přijde ten, který je větší než já." A udělala dobře, že si opět vzala své svatební ozdoby, když šlo o zápas, neboť připomínka svatby je zbraní čistoty, a ničím jiným nemůže vdova dosáhnout vítězství.

39. Proč líčit důsledky? Mezi tisíci nepřáteli zůstala čistá. Proč mluvit o její moudrosti, s kterou vymyslela takový úskok? Vyhnula se veliteli, odvrátila od sebe nestoudnost podřízených a připravila příležitost k vítězství. Zachovala ctnost zdrženlivosti a milost čistoty. Neboť neposkvrněná, jak čteme, ani potravou ani cizoložstvím, zachováním své čistoty nedosáhla menšího triumfu nad nepřáteli, než je ten, že osvobodila vlast.

40. Co mám říct o její střízlivosti? Mírnost je ctností žen. Když muži byli opilí vínem a upadli do hlubokého spánku, vdova vzala dýku, zdvihla svou ruku, uťala válečníkovi hlavu a nezraněna prošla středem nepřátel. Všimněte si, jak pití může ženu zasáhnout, když vidíme, jak víno oslabí muže tak, že nad nimi zvítězila žena. Ať jsou tedy vdovy umírněné, čisté v první řadě od vína, když mají být čisté od cizoložství. Bude vás nadarmo pokoušet, když vás nebude pokoušet víno. Protože kdyby Judita pila, spala by s cizoložníkem. Ale protože nepila, střízlivost jedné ženy bez obtíží mohla porazit opilou armádu a uniknout jí.

41. Nebylo to ani tak dílo jejích rukou, jako mnohem více trofej její moudrosti. Neboť když svou rukou porazila Holoferna, porazila celou armádu nepřátel svou moudrostí. Neboť když pověsila Holofernovu hlavu, což byl čin, který moudrost mužů nebyla schopna naplánovat, vzbudila odvahu svých krajanů a zlomila odvahu nepřátel. Vyburcovala svou skromností své přátele a uvrhla strach na nepřátele, takže byli rozprášeni a pobiti. A tak umírněnost a střízlivost jedné vdovy nejen zvítězila nad její vlastní přirozeností, ale, což je mnohem více, učinila muže statečnější.

42. A ona nebyla naplněna pýchou pro svůj úspěch, ačkoliv by se mohla právem radovat a jásat nad svým vítězstvím a ukončit své vdovství, ale odmítla všechny, kdo jí nabízeli sňatek, odložila pestrá roucha a oblékla opět vdovská, nestarala se o ozdoby ze svého triumfu a považovala za lepší ty věci, které pomáhají vítězství nad tělesnými neřestmi než ty, které zvítězí nad nepřátelskými zbraněmi.

KAPITOLA VIII.

Ačkoliv se mnoho jiných vdov přiblížilo Juditině ctnosti, sv. Ambrož chce mluvit pouze o Deboře. Jakým vzorem ctnosti musí být vdovám ta, která byla vybrána, aby vládla mužům a chránila je. Nebylo pro ni malou slávou, když její syn, který velel vojákům, odmítl jít do bitvy, dokud nepůjde i ona. Vedla tedy vojsko a předpověděla výsledek. V tomto příběhu jsou ukázány zápasy a vítězství církve a její duchovní zbraně, a také to, že ženy se už nemohou nijak vymlouvat na slabost.

43. A aby se nezdálo, že pouze jedna vdova splnila tento jedinečný úkol, je zřejmé, že není důvod pochybovat o tom, že zde bylo mnoho dalších se stejnými nebo podobnými ctnostmi, neboť dobré zrno obvykle rodí mnoho klasů plných zrn. Nepochybuj tedy, že tato starověká setba přinesla plody v srdcích mnoha

žen. Ale protože bylo by únavné mluvit o všech, všimneme si některých, a zvláště Debory, o které nám vypráví Písmo.

44. Neboť ona nejen ukázala, že vdova nepotřebuje pomoc muže, protože naprosto neomezena slabostí svého pohlaví se ujala povinností muže a udělala více, než co zamýšlela. A konečně, když Židé začali žít pod vedením soudců, protože se nemohli řídit mužskou spravedlností, a chránit mužskou silou, když propukla válka, zvolili Deboru, aby je řídila. A tak jedna vdova řídila tisíce mužů v míru a ochránila je před nepřáteli. Bylo mnoho soudců v Izraeli, ale nebyla mezi nimi žádná žena, tak jako po Jozuovi bylo mnoho soudců, ale žádný z nich nebyl prorok. A já se domnívám, že její soudcovství bylo prorocké, a její skutky se popisují proto, že ženám nemá být bráněno ve statečných skutcích z důvodu slabosti jejich pohlaví.

Vdova, která vládne lidu, vdova, která řídí vojsko, vdova, která vybírá velitele, vdova, která rozhodne válku a dosáhne vítězství. Není to tedy přirozenost, která je odpovědná za chyby nebo za slabost. Ne pohlaví činí silným, ale udatnost.

45. A v době míru na tuto ženu nebyla žádná stížnost, nebyla na ní nalezena žádná vina, ačkoliv mnoho soudců bylo příčinou velkých hříchů lidu. Ale když Kananejci, lid krutý v bitvě a bohatý počtem, je napadal a ukazoval lidu Izraele zuřivé nepřátelství, především tato vdova konala přípravy k válce. A aby ukázala, že potřeby domácnosti nezávisí na veřejných prostředcích, ale spíše že veřejné povinnosti vycházejí z disciplíny domácího života, přivedla svého syna jako velitele armády, abychom poznali, že vdova může vychovat válečníka, kterého jako matka učila a jako soudkyně pověřila velením; sama odvážná ho vychovala a jako prorokyně ho poslala k jistému vítězství.

46. A nakonec její syn Barak ukázal, že hlavní podíl na vítězství je v rukou ženy, když řekl: "Když se mnou ty nepůjdeš, nepůjdu, protože já neznám den, kdy Pán pošle svého anděla." Jak veliká byla tedy moc ženy, které velitel vojska řekl: "Když ty nepůjdeš, nepůjdu."

Jak velká je, pravím, síla a statečnost vdovy, která nebrání z mateřského citu svého syna před nebezpečím, ale spíše svého syna s mateřskou horlivostí vyzývá k boji za vítězství, a ten vyznává, že rozhodující bod k vítězství je v rukou ženy!

47. Tak tedy Debora předpověděla výsledek bitvy. Barak, tak jak mu bylo přikázáno, vedl vojsko, Jael získala vítězství podle proroctví Debory. Jael nám tajemně zjevila vzkříšení církve uprostřed pohanů, neboť jí přísluší triumf nad Sísarou, to jest nad mocí jí nepřátelskou.

Pro nás je tedy vyřčeno zjevení proroků, pro nás tyto výroky a rameno proroků získaly vítězství. A proto to nebyl židovský lid, ale Jael, kdo dosáhl vítězství nad nepřítelem. Neštěstím tedy bylo, že lidé nenásledovali příkladu

ctnosti víry nepřítel, jehož zahnali na útěk. A tak jejich vinou přišla spása k pohanům, díky jejich liknavosti bylo vítězství dáno nám.

48. Jael tedy zabila Sisaru, kterého skupina židovských starších zahнала na útěk pod vedením svého skvělého vůdce, což je výklad jména Barak, neboť často, jak čteme, výroky a zásluhy proroků získaly nebeskou pomoc otcům. Ale i v té době bylo připraveno vítězství nad duchovní špatností pro ty, k nimž praví Písmo: "Pojďte, požehnaní mého Otce, a přijměte místa, připravená pro vás v království Božím od založení světa." Takže počátek vítězství byl u Otců, jeho závěr je v Církvi.

49. Ale církev nepřemáhá moc nepřátel zbraněmi tohoto světa, nýbrž duchovní zbrojí, "která je silná Boží mocí ke zničení mocností a zlých duchů". A Sísarova žízeň byla utišena džbánem mléka, protože byl přemožen moudrostí, neboť co je zdravé pro nás jako potrava, je smrtící a oslabující pro nepřítel. Zbraněmi církve, kterými přemáhá nepřítel, jsou víra a modlitba.

50. Podle této historie tedy žena, vzatá ze středu žen, se stala soudcem, žena nastolila pořádek, žena prorokovala, žena triumfovala a svou účastí v bitevním šiku učila muže bojovat pod ženským vedením. Tajemně je tato bitva bitvou víry a vítězstvím církve.

51. Vy tedy, ženy, nemáte omluvu kvůli své přirozenosti. Vy vdovy nemáte omluvu kvůli slabosti vašeho pohlaví, ani se nemůžete prohlašovat za nestálé kvůli ztrátě svého manžela. Každý má dostačující ochranu, jestliže jeho duše nepostrádá odvahy. Pokročilost věku je ochranou čistoty vdov, a také zármutek po manželovi, kterého ztratila, pravidelná práce, péče o domácnost, starost o děti, bdění nad nevázaností, která zraňuje duši; zatímco kající oděv, pohřební slavnosti, stálý pláč, bolest vtisknutá do na smutné čelo v hlubokých vráskách, držení očí na uzdě, ovládnání žádostivosti, odvrácení se od parádění. Bolest zarnoučených citů je dobrým strážcem čistoty, vina nemůže vstoupit tam, kde nechybí bdělá pozornost.

KAPITOLA IX.

Na námitku, že vdovský stav by mohl být snesitelný, jen pokud jsou příjemné okolnosti, sv. Ambrož odpovídá, že příjemné okolnosti jsou nebezpečnější než potíže, a ukazuje na příkladu z Písma, že vdovy mohou najít mnoho štěstí ve svých dětech a zetích či snachách. Měly by se obrátit o pomoc k Apoštolům, kteří nám můžou pomoci, a měly by se poroučet přímluvám andělů a mučedníků. Zmiňuje se pak o jistých obtížích osamění, o péči o majetek, a končí poukazem na nepatřičnost vdovy, která se vdává, a má dcery buď vdané, nebo na vdávání.

52. Vy vdovy jste tedy poznaly, že nejste zbaveny přirozené pomoci, a že můžete dodržovat dobrou radu. Opět říkám, nebudete postrádat ochrany domova, vy, které jste schopny dosáhnout i nejvyšších stupňů veřejné moci.

53. Ale snad někdo může říci, že vdovství je snesitelnější pro bohatou, ale že vdovy jsou dříve zlomeny nepřízní osudu bída a snadněji podlehnou. V tomto bodě jsme poučováni nejen zkušeností, že potěšení je nebezpečnější pro vdovy než obtíže, ale také příklady z Písma, že i v slabosti nejsou vdovy bez pomoci a že božská a lidská podpora je jim dána pohotověji než jiným, jestliže dobře vychovaly děti a vybraly své snachy a zetě. A konečně když Šimonova tchyně ulehla s horečkou, Petr a Ondřej za ni prosili Pána: "Přistoupil, vzal ji za ruku a pozvedl ji. Horečka ji opustila a ona je obsluhovala."

54. "Šimonova tchyně ležela v horečce. Hned mu o ní pověděli." Vy také máte bližní, kteří za vás prosí. Máte apoštoly, máte mučedníky; jste-li spojeny s mučedníky zbožností, jste s nimi spojeny také skutky milosrdenství. Prokazujte milosrdenství a budete blízko Petrovi. Ne pokrevní příbuznost, ale příbuznost ctnosti činí bližní, protože my nekráčíme v těle, ale v Duchu. Uchovávejte si tedy blízkost Petrovu a příbuznost s Ondřejem, abyste se mohly modlit za sebe a zbavit se žádostivosti. Dotknutí Božím slovem, vy, které ležíte na zemi, budete pozvednuty ke službě Kristu. "Neboť naše obrácení je v nebi, odkud očekáváme našeho spasitele Ježíše Krista." Neboť nikdo padlý nemůže sloužit Kristu. Služte chudým a budete sloužit Kristu. "Cokoliv jste učinili jednomu z těchto mých nepatrných bratří, mně jste učinili," říká Pán. Vy vdovy máte tedy pomoc, jestliže si volíte takové zetě, patrony a přátele za své potomstvo.

55. Tak se Petr a Ondřej modlili za vdovu. Kéž by zde byl někdo, kdo by se tak ochotně modlil za nás, nebo i lépe, jako ti, kdo se modlili za tchyni – Petr a Ondřej, jeho bratr. Tehdy se modlili za svou příbuznou, dnes se mohou přimlouvav za nás všechny. Vidíte totiž, že člověk spoutaný hříchem je méně schopen modlit se za sebe sama, zajisté méně, než je schopen se o sebe starat. Ať tedy využije modlitby druhých, kteří za ni prosí lékaře. Protože nemocný, dokud

k němu není zavolán lékař modlitbou druhých, se nemůže modlit sám za sebe. Tělo je slabé, duše je nemocná a spoutána řetězem hříchů, a nemůže své slabé kroky ke trůnu tohoto lékaře. Musíme prosit naše anděly strážné, mučedníky, jejichž záštitu se dovoláváme, jako to děláme v případech tělesných potřeb. Mohou se přimlouvat za naše hříchy ti, kdo své hříchy omyli svou vlastní krví; neboť oni jsou mučedníci Boží, naši vůdcové, diváci našich životů a skutků. Nestyďme se žádat je o přimluvu pro svou slabost, protože oni sami znali slabost těla, i když nad ní zvítězili.

56. Tak tedy Petrova matka našla ty, kdo se za ni modlili. A ty, ó vdovo, najdi ty, kdo se budou modlit za tebe, jsi-li opravdu vdovou a v opuštěnosti doufáš v Boha, oddáváš se vytrvale prosbám a modlitbám, umrtvuješ denně své tělo, abys, až zemřeš, mohla opět žít; straniš se rozkoší, abys i ty sama, jsioc nemocná, byla uzdravena. "Ta, která myslí jen na zábavu, je mrtvá, i když žije."

57. Nemáš už žádný důvod k manželství, který bys uvedla. Neříkej: "Jsem opuštěná." To je stížnost těch, kdo touží po sňatku. Neříkej: "Jsem sama". Čistota vyhledává samotu: cudnost hledá soukromí, necudnost společníka. Ale ty máš nutné zaměstnání; máš někoho, kdo tě obhajuje. Bojíš se svých protivníků, ale sám Pán přijde s mocí a řekne: "Spravedlnost pro sirotka a právo vdově."

58. Ale vy se chcete starat o své dědictví. Dědictví cudnosti je větší, a to si má vdova hlídat spíše než vdaná. Otrok udělal něco špatně. Odpusť mu, neboť je lepší, když neseš chybu druhého, než když ji odkrýváš. Ale ty si přeješ vdát se. Dobře. Prostá touha není zločinem. Neptám-li se na důvod, proč se tedy vymlouváš? Jestli to považuješ za dobré, řekni to; jestli za nevhodné, mlč. Neobviňuj Boha, neobviňuj své příbuzné, když říkáš, že ochrana selhala. Přání by neselhalo! A neříkej, že je to v zájmu tvých dětí, které připravuješ o matku.

59. Jsou některé věci dovolené teoreticky, ale nedovolené vzhledem k věku. Proč se sňatek matky připravuje ve stejnou dobu jako sňatek jejích dcer, a někdy i později? Proč se dospělá dcera rdí v přítomnosti manžela své matky spíše než v přítomnosti svého snoubence? Přiznávám, že jsem vám radil, abyste změnily svůj šat, ale ne abyste si oblékly svatební závoj; abyste odešly od hrobu, a ne abyste připravovaly svatební lože. Co je novomanželka, která již má zetě? Jak nepřípadné je mít děti mladší než vlastní vnoučata!

KAPITOLA X.

Sv. Ambrož se opět vrací k příkladu Krista a mluví o jeho dobrotě za každých okolností. Různé způsoby, kterými dobrý Lékař léčí naše obtíže, a rychlost uzdravení, jestliže Ho nezapomínáme vzývat. Dotýká se morálního významu vůle a ukazuje ho na příkladu Petrovy tchyně, a nakonec zmiňuje, jaký by měl být služebník Kristův a zvláště biskup, a říká, že musí zvláště růst v milosti.

60. Vraťme se však k jádru věci, a neopomíňme lékaře, zatímco se rmoutíme nad ranami svých hříchů, nenechme růst své vlastní bolesti, zatímco sloužíme bolesti druhých. Je tedy volán Lékař. Nebojte se, že Pán se nesníží pro svou vznešenost k nemocnému, neboť on k nám často přichází z nebe; a je zvyklý navštěvovat nejen bohaté, ale také chudé a služebníky chudých. A nyní tedy přichází, když je volán, k Petrově tchyni. "Přistoupil, vzal ji za ruku a pozvedl ji. Horečka ji opustila a ona je obsluhovala." Jako je On hodný vzpomínky, je také hodný touhy, hodný lásky pro svou blahosklonnost ke každé věci, která trápí člověka, a pro své podivuhodné činy. On nepohrdá návštěvami vdov, vstupuje do nízkých místností chudých chatrčí. Jako Bůh nařizuje, jako člověk navštěvuje.

61. Díky za evangelium, díky kterému i my, kdo jsme neviděli Krista, když přišel na tento svět, můžeme být s ním, když čteme o jeho skutcích, a jako ti, které si vyvolil a kteří od něj čerpali svou víru, můžeme být my, kdo věříme v jeho skutky, od něho být vyvoleni a čerpat od něj.

62. Vidíte, jaká uzdravení jsou s Ním? Poroučí horečce, poroučí nečistým duchům, na jiném místě vkládá na nemocné ruce. Léčil tedy nemocné nejen slovem, ale i dotykem. Vy tedy, kdo jste spalováni mnoha touhami, ať způsobenými krásou či štěstím druhého, úpěnlivě proste Krista, volejte Lékaře, vztahujte k němu svou pravici, dovolte, aby se ruka Boží dotkla podstaty vašeho bytí a aby milost nebeského Slova vstoupila do žil vašich vnitřních tužeb, aby se Boží pravice dotkla tajemství vašich srdcí. On maže hlínou náš oči, abychom viděli, a Stvořitel všeho nás učí, že máme dbát na svou přirozenost a rozlišovat špatnost našeho těla; protože nikdo nemůže vidět božské věci, jen ten, kdo se pro poznání špatnosti svého těla nevychloubá. Jinému je nařizeno, aby se ukázal knězi, aby mohl být navždy uzdraven z malomocenství. Neboť jen ten může zachovat čistotu těla i duše, kdo se umí ukázat tomu Knězi, Kterého jsme dostali jako přímlovce v našem hříchu a o Němž je jasně řečeno: "Ty jsi kněz navěky podle řádu Melchizedechova."

63. Nebuďte tedy plni obav, že na jeho uzdravení bude pozdě. Pro toho, kdo je uzdravován Kristem, není překážek. Musíte užívat léky, které jste dostali; když

On přikázal, slepý hned prohlédl, chromý chodil, němý mluvil, hluchý slyšel, ta, která trpěla horečkou, sloužila, náměsíčný byl uzdraven.

Vy tedy, kdo po nevídané ochablosti z touhy po čemkoliv, snažně prosí Krista, ukažte mu svou víru a nebojte se, že se omešká. Kde je modlitba, tam je přítomno Slovo, vášně odlétají, chtíč odchází. A nebojte se, že vyznáním budete zahanbeni, berte to spíše jako správné, neboť vy, kteří jste dříve byli souzeni těžkou nemocí těla, začnete sloužit Kristu.

64. Zde můžeme vidět připravenost vůle Petrovy tchyně; vůlí přijala závďavek toho, co přijde, neboť pro každého je jeho vůle příčinou toho, co přijde. Z vůle vytryskne moudrost, se kterou moudrý člověk ujmá manželství, když říká: "Tutu chci učinit svou snoubenkou." Tato vůle tedy, která dříve byla slabá a ochablá z horečky rozličných žádostí, službou apoštolů vstane silná ke službě Kristu.

65. Současně je také ukázáno, kým má být ten, kdo slouží Kristu, protože nejprve musí být osvobozen od svodu různých příjemností, musí být osvobozen od vnitřní ochablosti těla i duše, aby mohl být služebníkem Těla a krve Kristovy. Neboť nikdo, kdo je nemocný svými vlastními hříchy a kdo je roztržštěn sám v sobě, nemůže sloužit léky nesmrtelnosti. Vizte, co děláte, kněží, a nedotýkejte se Těla Kristova horečnatou (nemocnou) rukou. Nejprve buďte uzdraveni, abyste byli schopni sloužit. Jestliže Kristus vybízí toho, kdo byl očištěn z malomocenství, aby se ukázal kněžím, jak je mnohem vhodnější pro kněze samé být čistí. Ta vdova se tedy nemůže zbavit nemoci a já ji nemohu uzdravit, dokud nejsem zdráv já sám.

66. Petrova tchyně, jak je psáno, vstala a obsluhovala je. Je řečeno, že vstala, protože milost apoštolství byla již vybavena druhem svátosti. Je vhodné pro služebníky Kristovy vstát, jak je psáno: "Probud' se, spáči, a povstaň ze smrti."

KAPITOLA XI.

Když ukázal, že záminky obvykle používané pro druhé manželství, jsou bezvýznamné, prohlašuje sv. Ambrož, že ho neodsuzuje, ačkoliv z Apoštolových slov předkládá jeho obtíže, a že stav těch, kdo podruhé vstoupili do manželství, je církví uznán, a při této příležitosti odporuje těm heretikům, kteří to popírají. A říká, že je to tak proto, že různí lidé mají různé síly a čistota není přikázáním, ale doporučením.

67. Říkám tedy, že vdovy, které rozdávají potřebným, nikdy nejsou v nouzi v nezbytných výdajích, ani bez pomoci, ty, které často ve velkých nebezpečích střežili majetek svého manžela; a navíc se domnívám, že dobrý výnos manžela je pro ně rozmnožován zeti a jinými příbuznými, a že Bůh je ve svém milosrdenství více připraven jim pomoci, a tedy není-li zvláštní důvod pro uzavření manželství, není důvodem hmotné zabezpečení.

68. To však říkám jako radu, nenařizuji to jako předpis, chci spíše pohnout vůlí vdov, než jim nařizovat. Protože já nezakazuji druhá manželství, pouze před nimi varuji. Touha lidské slabosti je jedna věc, milost čistoty druhá. Řeknu více: nezakazuji druhé, ale neschvaluji časté znovuzavírání manželství, protože ne vždy prospívá, co je dovoleno. "Všechno je mi dovoleno, ale ne všechno mi prospívá," říká Apoštol. Také pítí vína je dovoleno, ale ve velkém množství neprospívá.

69. Je tedy dovoleno vdát se, ale lepší je zůstat tak, protože v manželství existují pouta. Ptáš se, jaká pouta? "Žena je vázána zákonem, pokud žije její muž. Jestliže muž umře, je svobodná a může se vdát, za koho chce, ale jen v Kristu." Je tedy ukázáno, že manželství je poutem, kterým je žena vázána, a které může ztratit. Krásná je milost vzájemné lásky, ale pouto trvá. "Žena nemá své tělo pro sebe, ale pro svého muže." A aby se nezdálo, že toto pouto platí jen pro jedno pohlaví v manželství, je řečeno dále: "Podobně však ani muž nemá své tělo pro sebe, ale pro svou ženu." Jak velké je tedy omezení v manželství, jehož závazky jsou větší než jiné, neboť vzájemným omezením každého je závazek sloužit. Ani když chce, nemůže se jeden z nich vyhnout chomoutu na svém hřbetě, protože je podřízen nezdrženlivosti druhého. Je řečeno: "Byli jste koupeni za vysokou cenu, nebuďte služebníky lidí." Vidíte, jak zřejmě je určena podrobenost v manželství. Ne já to pravím, ale Apoštol, nebo spíše ne on, ale Kristus mluvící skrze něho. A on mluví o podrobenosti v případě dobrých manželů. Neboť čtete: "Nevěřící muž je totiž posvěcen manželstvím s věřící ženou a nevěřící žena manželstvím s věřícím mužem." A dále: "Chce-li nevěřící odejít, ať odejde. Věřící nejsou v takových případech vázáni." Jestliže tedy dobré manželství je podřízením, jaké je teprve to špatné, když se manželé neposvěcují, ale ničí?

70. Ale když jsem vyzval vdovy k zachovávání milosti jim dané, povzbuzuji také ženy, aby se držely církevní disciplíny, neboť církev je nadřazena všem. Ačkoliv je stádem Kristovým, někteří jsou krmeni silnou stravou, jiní jsou stále napájeni mlékem a musí se mít na pozoru před vlky skrytými v rouchu beránčím, kteří předstírají všechny projevy zdrženlivosti, ale podněcují k ohavnostem nezdrženlivosti. Oni vědí, jak těžké je břímě čistoty, neboť se ho nemohou ani prstem dotknout; požadují od druhých sebeovládání, které se nedá unést, když sami nemohou ani vidět nějaké sebeovládání, ale spíše utíkají zpod krutých břemen. Neboť břemeno musí být úměrné síle toho, kdo ho má nést, jinak, je-li dotyčný slabý, padne pod ním; neboť děti nesnášejí silnou stravu.

71. Takže jako se při množství nosičů břemen jejich síla se neodhaduje podle několika, ani úkol silnějších není stejný jako úkol slabších, ale každému je dovoleno nést tak těžké břemeno, jak chce, odměna roste s růstem síly, tak nemají být chystány nástrahy na ženy a nemá se jim nařizovat břímě zdrženlivosti, které je nad jejich síly, ale každé se má ponechat na vůli, co chce nést, a nemá to být nařizováno žádnou autoritou, ale má to vyplývat z množství milosti. A pro různé stupně ctnosti je různá odměna, a jedna věc se nemá hanět kvůli tomu, aby se druhá mohla chválit, ale o všem se mluví, aby si každý mohl zvolit to své.

KAPITOLA XII.

Diskutuje se rozdíl mezi přikázáním a radou na příkladu mladíka z evangelia, a mluví se o rozdílné odměně v případě rady a přikázání.

72. Manželství je tedy chvályhodné, ale čistota je chvályhodnější, neboť "kdo se ožení se svou snoubenkou, jedná dobře, ale kdo se neožení, udělá lépe." A tedy Apoštol dobře říká: "Co se týče panen, nedávám přikázání, ale radu." Protože přikázání je vydáváno podřízeným, rada je dána přátelům. Kde je přikázání, tam je právo, kde je rada, tam je milost. Přikázání je dáno k tomu, aby posílilo to, co je podle přirozenosti, rada, aby nás podněcovala následovat milost. Zákon tedy byl dán Židům, rada je určena vyvoleným. Zákon byl dán proto, aby pro strach z trestu volal zpět ty, kdo si nebyli jisti hranicemi přirozenosti, k jejich dodržování, ale milost pobízí jak touhou po dobrých věcech, tak také slíbenou odměnou.

73. Rozdíl mezi přikázáním a radou uvidíte, když si připomenete příběh z evangelia o tom, pro kterého bylo prvním přikázáním nezabíjet, necizoložit, nekrást, nesvědčit křivě. Ale když řekl, že zachovává všechna přikázání Zákona, je mu dána rada, aby všechno prodal a následoval Pána, neboť takové věci nejsou nařizeny jako přikázání, ale nabídnuty jako rady. Neboť jsou dva způsoby prikazování, jednak předpisem a jednak radou. A tak Pán na jedné straně říká: "Nezabiješ" když dává přikázání, a na druhé straně říká: "Chceš-li být dokonalý, prodej všechno, co máš." Není tedy vázán přikázáním, kdo si může vybrat radu.

74. Ti tedy, kdo naplnili přikázání, mohou říci: "Jsme služebníci neužiteční, udělali jsme jen, co jsme byli povinni vykonat." Panna toto neříká, ani ten, kdo prodal svůj majetek, ti spíše očekávají stonásobnou odměnu, jako svatý Apoštol, který říká: "Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou! Co tedy budeme mít?" Nemluví jako neužitečný služebník, který vykonal, co je jeho povinností, ale jako ten, kdo je užitečný svému Mistru, protože rozmnožil hřivny mu svěřené a s dobrým svědomím a bez úzkostlivosti vzhledem ke svým schopnostem očekává odměnu své víry a ctnosti. Jemu i jiným je řečeno: "Až se Syn člověka při obnovení všeho posadí na trůn své slávy, tehdy i vy, kteří jste mě následovali, usednete na dvanáct trůnů a budete soudit dvanáct pokolení Izraele." A těm, kdo věrně zachovali své hřivny, slibuje odměnu i za malé, když praví: "Nad málem jsi byl věrný, ustanovím tě nad mnohým." Dobrá víra tedy je nutná, ale odměnou je milosrdenství. Ten, kdo zachoval víru, zasloužil se o to, že měl víru; kdo přinesl dobrý užitek, neboť nehledal vlastní prospěch, dostal nebeskou odměnu.

KAPITOLA XIII.

Sv. Ambrož rozebírá slova evangelia o eunuších a odsuzuje ty, kteří se eunuchy učinili sami. Pouze těm náleží chvála, kteří zdrženlivostí vítězí nad sebou, ale nikdo nemá být nucen žít takový život, a ani Kristus ani apoštolové nic takového nestanovili, a manželský slib tedy nemá být haněn, ačkoliv slib panenství je lepší.

75. K tomuto účelu tedy nebylo dáno přikázání, ale rada. Čistota je nařízena, zatímco ke zdrženlivosti se radí. "Ne všichni pochopí to slovo; jen ti, který je to dáno. Někteří nežijí v manželství (jsou eunuchové) protože jsou k tomu od narození nezpůsobilí"; v těch je přirozená nutnost, a ne ctnost čistoty. "Jiní nežijí v manželství (jsou eunuchové), protože je nezpůsobilými učinili lidé..." A tedy velká je milost zdrženlivosti v nich, neboť je to vůle, ne neschopnost, která činí člověka zdrženlivým. Neboť je vhodné chránit božský dar nedotčenosti. A ať si neváží méně toho, kdo není ohrožován tíhnutím těla, neboť je-li odměna za projití tímto bojem vzata z jeho dosahu, je odstraněn také hřích, a ačkoliv neobdrží korunu, nemůže už získat více. Má jiné druhy ctností, kterými se může prokázat, bude-li jeho víra pevná, jeho milosrdenství bohaté, lakota daleko od něj, milost přetékající. Ale není v něm chyby, neboť je nevšímavý k hříšným skutkům.

76. To není případ těch, kdo se zohavují, a dotýkám se tohoto bodu úmyslně, protože jsou takoví, kteří hledí na vyklestění jako na svatý čin, který omezuje zlé násilí tohoto druhu. A i když nechci vyjádřit své vlastní mínění o nich a mínění našich předků je známo, uvažuji, zda toto nesvědčí spíše o slabosti než o síle. Podle tohoto principu by nikdo nemohl zápasit za strachu, že by byl poražen, ani by nemohl používat nohy ze strachu z klopýtnutí, ani by nedovolil očím plnit jejich funkci ze strachu, že upadne do žádostivosti. Jaký je tedy prospěch z utnutí části těla, když zhřešit lze i pohledem? "Každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní zcizoložil ve svém srdci." A stejně ta, která hledí na muže se žádostivostí, již s ním zcizoložila. Patří se tedy být čistí, ne slabí, mít pohled skromný a ne slabý.

77. Nikdo se tedy nemá mrzačit, jak mnozí předpokládají, ale spíše dosáhnout vítězství, neboť církev zahrnuje ty, kdo bojují, ne ty, kdo byli poraženi. A proč bych měl hledat argumenty, když jsou zde slova Apoštolových příkazů? Neboť je psáno: "Ti, kdo chtějí obřízku, ať se rovnou vyklestí." Neboť proč by prostředky k dosažení vítězného věnce a praktikování ctností měly být ztraceny pro člověka narozeného ke slávě, vyzbrojeného k vítězství? Jak může s odvážnou duší mrzačit sám sebe? "Někteří nežijí v manželství (jsou eunuchové), protože se ho zřekli pro království nebeské."

78. To však není přikázání dané všem, ale přání postavené před všechny. Protože ten, kdo nařizuje, musí vždy zachovávat přesný účel (rozsah) přikázání a ten, kdo dává úkoly, musí hlídat jejich spravedlnost, protože: "Nevyváženost se protiví Pánu." Je zde tedy přílišné zatížení a nevyváženost a církev je odmítá, neboť: "Nadměrnost a nevyváženost a proměnlivá měřítka, obojí je odporné v Hospodinových očích." Jsou požadavky, které moudrost rovnoměrně rozděljuje, a rozděljuje je podle ctností a podle síly každého: "Je-li kdo schopen přijmout, ať přijme."

79. Neboť Stvořitel všeho ví, že dispozice každého jsou jiné, a podněcuje tedy ctnost odměnou, místo aby spoutal slabost řetězy. A on, Učitel Národů, dobrý vůdce našich mravů a učitel našich nejvnitřnějších hnutí, se sám poučil, že zákon těla vítězí nad zákonem ducha, a díky milosti Kristovy ví, pravím, že různá hnutí myslí si odporují, a tedy je třeba vykládat jeho exhortaci o čistotě ne jako odmítnutí manželství, ani tak, že vyvyšuje manželství, aby potlačil touhu po čistotě. Ale když začal doporučením čistoty, pokračuje nápravou nezdrženlivosti, a když před silně postavil cenu jejich vyššího povolání, nechce, aby někdo na cestě trpěl; pochválil ty, kdo vedou tak, aby neodrazovali ty, které vedou. Neboť on sám se poučil, že Pán Ježíš dal některým chléb, aby nezemdleli na cestě, a jiným dal svoje Tělo, aby mohli dosáhnout království.

80. Vždyť nám Pán nedal takové přikázání, ale povzbudil vůli, a Apoštol nestanovil pravidlo, ale dal radu. Není to ale lidská rada k něčemu, co je v lidských silách, protože poznává, že mu byla dána božská milost, aby věděl, jak věrně ustanovit to první a jak uspořádat to druhé. A tak říká: "Myslím" ne nařizují, ale "myslím, že je to dobré vzhledem k trápením tohoto světa."

81. Nevaruje tedy před manželským svazkem, jako by byl hříšný, ale spíše ho ukazuje jako břemeno, které tlačí. Neboť právo ukládá ženě rodit děti v námaze a utrpení a žít v podřízenosti svému manželovi, neboť on je jejím pánem. Tedy vdaná žena, ne vdova, se namáhá a trpí, rodící děti, a pouze provdaná, a ne panna, je pod mocí manželovou. Panna je od všeho toho svobodná, ta, která slíbila svou náklonnost Božímu Slovu, která očekává požehnaného Snoubence s lampou hořící světlem dobré vůle. A je poháněna radami, ne vázána řetězy.

KAPITOLA XIV.

Ačkoliv vdova neobdržela příkázání, obdržela tolik rad, že by je neměla podceňovat. Svátý Ambrož by ji nechtěl chytat do léčky, když vidí, že pole církve díky manželství roste, ale je nemožné popřít, že vdovství, které svátý Pavel chválí, je prospěšné. Proto mluví několikrát o těch, kdo odsuzují vdovství zákonem.

82. Ale i když vdova neobdržela příkázání, ale radu, je to rada ne daná jedinkrát, ale často se opakující. Neboť za prvé je řečeno: "Je to pro muže dobré, když se ženy nedotýká." A opět: "Chtěl bych, aby všichni byli jako já;" znovu: "Je to pro ně dobré, když zůstanou tak, jako já;" a počtvrté: "Je to dobré vzhledem k nynějšímu souzení."

83. A to říkám ne abych vkládal břemeno na druhé, ale jako dobrý hospodář půdy mu svěřené, chci vidět pole církve plodné, v určitý čas kvetoucí květy čistoty, v jinou dobu silné vážností vdovství, a opět oplývající plody manželství. Neboť i když jsou rozdílné, jsou to plody jednoho pole; v zahradě není tolik lilí jako obilných klasů na poli, a mnohem více polí je připraveno přijmout setbu než ležet ladem po sklizni.

84. Vdovství je tedy dobré a je podle úsudku apoštolů často chváleno, neboť ono je učitelem víry a učitelem čistoty. Kdežto ti, kdo vychvalují cizoložství a hanbu svých bohů, stanovují tresty za celibát a vdovství; horliví v pronásledování zločinů trestají praktikování ctností; pod záminkou úsilí o zvýšení populace, ale ve skutečnosti, aby mohli zabránit zamýšlené čistotě. Neboť voják, když skončí jeho čas, odloží svou zbroj a opustí své postavení, je propuštěn jako veterán do své země, aby obdržel odpočinek po námáhách pracovitěho života a aby přiměl jiné k ochotnější práci pro naději v budoucí náhradu. Dělník také, jak stárne, důvěřuje, že vedení pluhu převezme jiný, a sedřený prací od mládí, těší se ve svém stáří z toho, o co usilovala jeho předvídavost, stále připraven spíše prořezávat vinnou révu než lisovat hrozny, uchovávat hojnost dřívějšího života a odřezávat svým zahradnickým nožem neukázněnost mládí; učí staré moudrosti, že úsilí nese požeňnanou plodnost – i ve víně.

85. A vdova, stejně jako vysloužilce, který odsloužil svůj čas, ačkoliv už nespočívá ve zbroji manželského života, přesto tvoří pokoj celého domu: ačkoliv už nenese břemena, přece stále bdí nad mladšími, které žijí v manželství; a s moudrostí svého věku se stará, když přichází bolest, nebo když výnos mohl být bohatší, k prospěchu manželského pouta. Je-li tedy pole svěřeno spíše starším než mladším, proč by sis měl myslet, že je výhodnější být vdanou ženou než vdovou? Ale jsou-li protivníci víry též protivníky vdovství, nemělo by být vdovství věřícími bráno jako trest, ale být ctěno jako odměna.

KAPITOLA XV.

Svatý Ambrož odpovídá na námitku těch, kteří touhou po dětech omlouvají druhé manželství, a zvláště se zabývá případem těch, kteří mají děti z předchozího manželství; poukazuje na následné obtíže neshod mezi dětmi i mezi manžely, a varuje před chybným užitím Písma při dokládání těchto věcí.

86. Snad se ale některým může zdát dobré vstoupit opět do manželství proto, aby mohly mít děti. Ale jestliže touha po dětech je důvodem pro sňatek, tento důvod neexistuje tam, kde děti jsou. A je to moudré, přát si další bolest z této plodnosti, o kterou se marně pokoušely, nebo se podvolit samotě kterou jste zrodily?

To je případ těch, které nemají děti.

87. Tak také ta, která porodila děti a ztratila je (protože ta, která má naději na zrození dětí, bude mít i silnou touhu po tom), nevidí se, pravím, vynahrazena za smrt svých dětí, jež ztratila, slavením druhého sňatku? Nebude opět trpět tím, oč opět usiluje? A neděsí se pohřbení svých nadějí, vzpomínky na ztrátu, kterou utrpěla, hlasy truchlících? Nebo když se zapálí pochodně a přichází noc, nemyslí spíš na to, že se mají připravit pohřební obřady než svatební komnata? Proč tedy, mé dcery, opět usilujete o stejná trápení, které jste už jednou vytrpěly, a vyhledáváte děti, na které již nemáte naději? Jestliže utrpení je tak bolestné, měl by člověk spíše vyhybat tomu, co ho způsobuje, než to vyhledávat.

88. A jakou radu mám dát vám, které máte děti? Jaký důvod máte pro sňatek? Snad pošetilou lehkomyšlnost, nebo nezdrženlivost, nebo nevědomě zraněný duch vás k tomu pobádá. Ale rada je dána střizlivým a neopilým, a tak jsou má slova adresována svobodné vůli, která je v každém ohledu nezraněna. Ta, která je zraněná, má lék, ta, která se upne k radě. Co tedy zamýšlíte udělat, mé dcery? Proč toužíte po jiných dědicích, než jsou ti, které máte? Vy netoužíte po dětech, protože je máte, ale po službě, od které jste osvobozeny. Neboť to je pravá služba, ve které se vylévá láska, kdy už nestimuluje kouzlo panenství a mládí, plné půvabu a milosti, kdy více cítíme urážky a více se podezírá z tvrdosti, souhlas je méně běžný, kdy již nejsme poutáni hlubokou časnou láskou či krásou v rozpuku mládí.

Povinnosti k manželovi jsou břemenem, takže máte strach milovat své děti a stydíte se starat se o ně; a z případů, které obyčejně vzbuzují lásku a vzájemné city rodičů, vznikají spory. Chcete porodit potomky, kteří však nebudou bratřími, ale protivníky vašich dětí. Neboť co jiného je porodit další děti než okrást děti, které již máte, kteří jsou zkráceni jak v lásce, tak v majetku.

89. Božský zákon poutá manžela a manželku silou své autority, a přece vzájemná láska představuje obtížnou věc. Neboť Bůh vzal žebro z muže a stvořil ženu, aby byli spolu, a řekl: "Budou jedno tělo." Řekl to vzhledem k prvnímu manželství, a ne k druhému, protože Eva neměla druhého manžela, ani církve nezná druhého ženicha. " Neboť to tajemství je veliké, mám na mysli tajemství Krista a Církve. Ani Izák neznal jinou ženu než Rebekku, ani jeho otec nepohřbil jinou ženu než Sáru.

90. Ale svatá Ráchel je spíše vzorem tajemství než pravého řádu manželství. Přesto také v ní máme něco, co můžeme nazvat milostí prvního manželství, neboť tu její muž miloval nejvíc, se kterou se první zasnoubil, a podvod nezměnil jeho úmysl, a ni nucené manželství nezničilo lásku k jeho snoubence. A tak nás svatý patriarcha učí, jak velmi bychom měli mít v úctě první manželství, když on sám si svou první snoubenku cenil tak vysoko. Dejte si tedy pozor, mé dcery, jinak nebudete schopny pevně držet milost manželství a vzrostou vaše potíže.

Citace z Písma sv. jsou vzaty buď z ekumenického překladu, nebo přeloženy z anglického textu.

Překlad z angličtiny.

Pozn. překl. – tento překlad není profesionální. Vzhledem k obtížnosti textu a k tomu, že se nejedná o překlad z originálního jazyka, mohou se v něm vyskytnout chyby.

Děkuji za pochopení.

M. V.

Plzeň, 19. září 2001

